

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Taal is van jezelf, maar gaat niet vanzelf: notities over taalbeleid en meertaligheid, in het kader van het rondetafelgesprek over het verplicht stellen van taalcursussen voor allochtone ouders, te organiseren door de Algemene commissie van WWI van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 4 februari 2009

el Aissati, A.; Eversteijn, N.I.M.; Hacquebord, H.I.; Kuiken, F.; Kurvers, J.J.; Muysken, P.C.; Nortier, J.M.; Unsworth, S.; Verrips, M.

Publication date

2009

Document Version

Author accepted manuscript

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

el Aissati, A., Eversteijn, N. I. M., Hacquebord, H. I., Kuiken, F., Kurvers, J. J., Muysken, P. C., Nortier, J. M., Unsworth, S., & Verrips, M. (2009). *Taal is van jezelf, maar gaat niet vanzelf: notities over taalbeleid en meertaligheid, in het kader van het rondetafelgesprek over het verplicht stellen van taalcursussen voor allochtone ouders, te organiseren door de Algemene commissie van WWI van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 4 februari 2009*. [S.n.]. <http://www.forum.nl/LinkClick.aspx?fileticket=0qHl6Qmr1Bc%3D&tabid=84>

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Taal is van jezelf, maar gaat niet vanzelf

Notities over taalbeleid en meertaligheid

In het kader van het rondetafelgesprek over het verplicht stellen van taalcursussen voor allochtone ouders, te organiseren door de Algemene commissie van WWI van de Tweede Kamer der Staten-Generaal op 4 februari 2009.

Bijgaande notities zijn gemaakt door een groep specialisten op het gebied van taalbeleid en meertaligheid, met name met betrekking op de integratie van minderheden. Voor ons is het belangrijkste doel van het in te zetten taalbeleid:

Alle migranten moeten kansrijke burgers worden, met een goede kennis van het Nederlands, maatschappelijk relevante vaardigheden, en een zo hoog mogelijke graad van geletterdheid.

In deze doelstelling staat de kennis van het Nederlands centraal. Wij vinden het dus noodzakelijk dat alle burgers, ook allochtone ouders, het Nederlands kunnen spreken, om te kunnen communiceren in vele domeinen en met vele personen, onder wie de huisarts, de consultatiebureauarts en de leerkracht op school. **Taalcursussen achten wij daartoe een prima middel, op voorwaarde dat duidelijker dan tot nog toe bekend was, vastgesteld wordt hoeveel tijd laag-opgeleiden daadwerkelijk nodig hebben om de vereiste mondelinge en schriftelijke taalvaardigheidsniveaus te behalen.**

Maar daarnaast willen wij benadrukken dat de eigen talen van migranten niet gezien moeten worden als een risico. Er is winst te behalen. Dat geldt voor iedereen, dus voor zowel hoger als lager opgeleiden. We bespreken eerst een aantal bevindingen uit het onderzoek op het gebied van de meertaligheid, en formuleren dan twee aanbevolen speerpunten voor het beleid van de Nederlandse overheid.

Bevindingen

Uit het wetenschappelijk onderzoek zijn een aantal bevindingen naar voren gekomen die, denken wij, voor beleidsmakers van belang zijn. Wij noemen enkele daarvan (in kleine kaders), telkens met een korte toelichting en met vermelding van bronnen voor deze bevindingen.

Het grote merendeel van de wereldbevolking gebruikt meer dan één taal in het dagelijks leven.

Meertaligheid is hierbij vaak juist met economisch succes verbonden, zoals bijvoorbeeld in Singapore, en niet met sociale mislukkingen.

Bronnen:

Rodolfo Stavenhagen (1990), *The Ethnic Question: Conflicts, Development, and Human Rights*. The United Nations University Press.

Tucker, G.R. (1998) A global perspective on multilingualism and multilingual education. In J. Cenoz and F. Genesee (eds.) *Beyond Bilingualism: Multilingualism and Multilingual Education*. Clevedon: Multilingual Matters. pp. 3-15.

Tweetaligheid leidt tot een grotere mate van cognitieve flexibiliteit.

Tweetalige kinderen blijken beter te zijn in het oplossen van allerhande verbale en non-verbale taken, en kunnen zich beter concentreren.

Een grootschalige studie onder 40.000 leerlingen in de V.S. laat zien dat kinderen die langdurig tweetalig onderwijs volgen op alle cognitieve fronten beter scoren dan kinderen in eentalig onderwijs: in de vakken taal, maar ook bijvoorbeeld in rekenen en wereldoriëntatie. Dat gold voor elke talencombinatie: bijvoorbeeld allochtone moedertaal + Engels, maar ook moedertaal Engels + vreemde taal Chinees. Bovendien verwerven kinderen die van huis uit meertalig zijn, met meer gemak een vreemde taal op school.

Cognitieve voordelen van tweetaligheid treden altijd op, of het kind nu statusvolle talen beheerst (Engels, Spaans), of statusarme talen (Berbers).

Meertalige personen blijken op latere leeftijd -maar liefst 4 jaar- later dement te worden dan eentalige personen.

Bronnen:

- Bialystok, E., & Shapero, D. (2005). Ambiguous benefits: the effect of bilingualism on reversing ambiguous figures. *Developmental Science*, 8, 595-604.
- Bialystok, E. (2007). Cognitive effects of bilingualism: How linguistic experience leads to cognitive change. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*. 10: 210-233.
- Cenoz, J. (2003). The additive effect of bilingualism on third language acquisition: A review. *International Journal of Bilingualism* 7: 71-87.
- Sanz, C. (2000). Bilingual education enhances third language acquisition: Evidence from Catalonia. *Applied Psycholinguistics* 21: 23-44.
- Thomas, W.P. (1997) *School effectiveness for language minority students*. Washington: NCBE.

Het Nederlands staat er sterker voor dan ooit.

Jaren lang heerste er de vrees dat het Nederlands bedreigd zou worden. Het tegendeel is het geval. Het staat rond de 40^e plaats op de wereldranglijst van ruim 6000 talen, is gekoppeld aan een sterke economie, ingekaderd in de Taalunie, met een zeer indrukwekkende technologische ondersteuning (software, databanken), wordt geleerd door cursisten in vele landen, en is een trekpleister voor migranten. De rol van het Engels groeit, maar blijft complementair aan die van het Nederlands en vormt geen bedreiging.

Bron:

- Nederlandse Taalunie (2008) *Nederlands zonder drempels*. Meerjarenbeleidsplan 2008-2012.
Zie ook: www.taalunieversum.org

Cognitieve vaardigheden opgedaan in de ene taal, of met de ene schriftsoort, zijn vaak overdraagbaar naar de andere taal of schriftsoort (transfer).

Veel vaardigheden zijn overdraagbaar van de ene taal op de andere. Wie in de ene taal heeft geleerd om te hoofdrekennen (acht en een is negen), om richting uit te drukken (links, boven) en om tijdsaanduidingen te markeren (eergisteren), kan deze vaardigheden moeiteloos overdragen naar de andere taal.

Bronnen:

- August, D., & Shanahan, T. (Eds.) (2006). *Developing literacy in second-language learners: Report of the National Literacy Panel on Language-Minority Children and Youth*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

- Baker, C. & N. Hornberger (Editors) (2001). *An introductory reader to the writings of Jim Cummins*. Multilingual Matters.
- Dawe, L. (1983). Bilingualism and mathematical reasoning in English as a second language. *Educational Studies in Mathematics* 14: 325-353.
- Hakuta, K. (1990). Language and cognition in bilingual children. In A. Padilla, C. Valdez and H. Fairchild (eds.), *Bilingual education: Issues and strategies*. Newbury Park: Sage Publications. pp. 47-59.

De kwaliteit van de leerkracht is van groot belang (ook statistisch gezien) voor het schoolsucces van het kind.

Het kan niet voldoende benadrukt worden dat alle leerlingen in Nederland, niet alleen die op witte scholen, recht hebben op goede leerkrachten. Die zijn van groot belang voor de kansen van het kind.

Bronnen:

- Deynoot-Schaub, M. en M. Riksen-Walraven (2002). Kwaliteit onder druk: de kwaliteit van opvang in Nederlandse kinderdagverblijven in 1995 en 2001. *Pedagogiek* vol.22 nr.2 p.109
- Earli, D.M., R. K. Maxwell en M. Burchinal et al. (2007), Teachers' education, Classroom quality and Young children's academic skill: Results from seven studies of Preschool Programs. *Child Development*, 78, no. 2, 558-580.
- Inspectie van het Onderwijs (2008). *Basisvaardigheden taal in het basisonderwijs*. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs.

Ook de verwachtingen van de leerkracht omtrent de kansen van het kind zijn van grote invloed, het zogenaamde Pygmalion effect.

Leerlingen worden vaak wat de leerkracht verwacht. Het heeft dus zin als leerkrachten hogere verwachtingen koesteren van migrantenkinderen, en zij van zichzelf, dan tot nu toe het geval was.

Bron:

- Cummins, J. (1996), *Negotiating Identities, Education for empowerment in a diverse society*. California Association for bilingual Education.
- Stoep, J. (2008) *Opportunities for early literacy development: Evidence for home and school support*. Proefschrift, Radboud Universiteit Nijmegen. Samenvatting op: <http://www.scienceguide.nl/article.asp?articleid=104879>
- Vegt, A.L. van der & J. Velzen (2002). *Dilemma's in het groen. Een analyse van onderwijskansen voor 1.25 leerlingen in het basisonderwijs op het platteland*. Middelburg/Utrecht: Scoop/Sardes.

Goed leren lezen, met name begrijpend lezen, hangt statistisch nauw samen met een thuisomgeving met een rijk taalaanbod.

Betrokkenheid van de gezinsleden, aanwezigheid van geschreven media, voorlezen ongeacht in welke taal, aanbieden van rijmpjes en liedjes, discussies voeren en dergelijke zijn allemaal belangrijke voorspellers van schoolsucces.

De *soort* taal (het register) dat ouders aanbieden, maakt veel meer verschil bij cognitieve ontwikkeling, dan *welke* taal of talen ze aanbieden. Een rijk en divers taalaanbod kent specifieke registerkenmerken. Zo beperkt het zich niet tot het hier en nu (*eet je boterham op, moet je plassen?*) maar verwijst het vooral ook naar toen en daar (*weet je nog dat we op de kinderboerderij waren?, kijk hier was je nog maar één*, etc).

Ouders kunnen een dergelijk rijk taalaanbod alleen leveren in de taal of talen die zij zelf vloeiend, als moedertaalspreker, beheersen. Spreken zij een taal met het kind die zij zelf niet vloeiend beheersen, dan gaat dit ten koste van de kwaliteit en kwantiteit van het taalaanbod. Ouders gaan dan minder spreken, in kortere zinnen, en dit schaadt de cognitieve en sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Bovendien spreken zij dan vaak incorrect, met als gevolg dat kinderen grammaticale fouten van hun ouders overnemen, zoals bijvoorbeeld aangetoond bij Molukse kinderen.

Laag opgeleide ouders zijn zich weinig bewust van talige opvoeding. 50% van de leerlingen met een taalachterstand is autochtoon, omdat bij hen, net als bij veel allochtone leerlingen, een rijk taalaanbod thuis ontbreekt.

Bronnen:

- Bus, A., M. van IJzendoorn en A. Pellegrini (1995), Joint book reading makes for success in learning to read: A Meta-analysis on intergenerational transmission of literacy. *Review of Educational Research*, 65, 1, 1-21.
- Driessen, G., F. van der Slik en K. de Bot (2002). *Home language and language proficiency: a large-scale longitudinal study in Dutch primary schools*. In: Journal of multilingual and multicultural development, vol. 23 no.3, 175-194.
- Kohnert, K. et al (2005) Intervention with linguistically diverse preschool children: a focus on developing home languages. *Language, speech, and hearing services in schools*, vol. 36: p. 251-263.
- Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers: www.lsem.nl
- Leseman, P. & P. De Jong (2000), Buitenschoolse determinanten van beginnende geletterdheid. *Pedagogische Studiën*, 77, 290-306
- Leseman, P. & Blok, H. (2004) Effectiviteit van voor- en vroegschoolse periode. In P. Leseman & A. van der Leij (red). *Educatie in de voor- en vroegschoolse periode*. Baarn: HB Uitgevers
- National Endowment for the Arts (2007) To read or not to read. A question of national consequence. Research Report # 47. Washington DC: National Endowment for the Arts.
- Nortier, J (2009) *Meertaligheid is overal. Feiten, meningen en perspectieven*. Amsterdam: Aksant.

Aanbevolen speerpunten

We besluiten met twee algemene aanbevelingen, gericht op het verbeteren van het Nederlands en de kansen in het onderwijs van kinderen van migranten.

1. *Bevorder rijk en divers taalaanbod in de thuisomgeving van de kinderen, ook in andere talen dan het Nederlands.*

Dit kan onder meer via opvoedingsondersteuning, gezinsprogramma's, het beschikbaar maken van voorleesboekjes, plaatboeken met cd, televisieprogramma's (in het Nederlands en andere thuistalen), oudercursussen over meertalig opvoeden en over praten met kleine kinderen, enz.

2. *Verbeter de kennis van peuter- en kleuterleid(st)ers en leerkrachten basisonderwijs over meertaligheid en methoden van Nederlands als Tweede Taal (NT2)*

Dit kan via verbeterde scholing en bijscholing, gerichte lespakketten, enz.

Dr. A. el Aissati (U van Tilburg)

a.elaissati@uvt.nl

Abderahman el Aissati werkt aan de Universiteit van Tilburg op het terrein van meertaligheid en sociolinguïstiek. Hij is gepromoveerd op processen van taalverlies, en is specialist op het gebied van de taalsituatie van de Berbers in Nederland.

drs. N.I.M. Eversteijn (U van Tilburg)

nadia.eversteijn@uvt.nl

Nadia Eversteijn verricht onderzoek naar taalgedrag van Tuks-Nederlandse jongeren aan de Universiteit van Tilburg. Zij werkte als adviseur bij Palet, Steunpunt voor de multiculturele samenleving, en is adviseur van het project Meertalige logopedie van de Effatha-Guyotgroep en van de vraagbaak Meertalig opvoeden van Ouders Online.

dr. H.I. Hacquebord (RU Groningen)

h.i.hacquebord@rug.nl

Hilde Hacquebord is universitair hoofddocent Toegepaste Taalwetenschap aan de Rijkuniversiteit van Groningen. Ze houdt zich bezig met diagnostische taaltoetsing in relatie tot taalbeleid op scholen, en geeft colleges op het gebied van leesontwikkeling en meertaligheid.

prof .dr. F. Kuiken (U van Amsterdam)

f.kuiken@uva.nl

Folkert Kuiken is als bijzonder hoogleraar Nederlands als tweede taal verbonden aan de Universiteit van Amsterdam. Hij doet onderzoek naar onder meer de implementatie en het effect van taalbeleid, is auteur van verschillende leermiddelen en handboeken op het gebied van Nederlands als tweede taal, en coördineert de duale master Nederlands als tweede taal.

dr. J.J. Kurvers (U van Tilburg)

j.j.kurvers@uvt.nl

Jeanne Kurvers is universitair hoofddocent aan de Universiteit van Tilburg, en heeft de specialismen inburgering, schriftverwerving en geletterdheid in meertalige contexten, alfabetisering en NT2-verwerving van laaggeschoolde volwassenen, en voor- en voerschoolse educatie..

prof . dr. P.C. Muysken (Radboud U Nijmegen)

p.muysken@let.ru.nl

Pieter Muysken is Akademiehoogleraar Algemene Taalwetenschap aan de Radboud Universiteit Nijmegen en houdt zich vooral bezig met meertaligheid en taalbeïnvloeding, zowel in Nederland als in Zuid Amerika.

dr. J. M. Nortier (U Utrecht)

j.m.nortier@uu.nl

Jacomine Nortier is universitair hoofddocent/onderzoeker bij de Opleiding Nederlands en het Utrecht Institute of Linguistics van de Universiteit Utrecht. Zij is gespecialiseerd in meertaligheid, taalcontact en jongerentalen. In 2009 verschijnt haar boek *Meertaligheid is Overal*, over politiek, onderwijs en talige aspecten van meertaligheid in Nederland.

dr. S. Unsworth (U Utrecht / Meertens Instituut)

s.unsworth@uu.nl

Sharon Unsworth is onderzoeker aan de Universiteit Utrecht en het Meertens Instituut; haar onderzoek richt zich op tweetaligheid en tweede-taalverwerving onder kinderen.

dr. M. Verrips (Taalstudio)

mverrips@taalstudio.nl

Maaïke Verrips onderzocht de taalontwikkeling van Nederlandse kinderen. Zij publiceerde onder andere het boek *De Taal van je Kind* (1999) en maakte de documentaireserie Oetsiekoetsie (NPS, TV DITDS, 2001). Sinds 2003 is zij directeur van De Taalstudio, een bureau dat taalwetenschappelijk onderzoek vertaalt naar producten en diensten voor advocatuur, onderwijs en zorg.